# PHÒNG NGỪA TỘI VI PHẠM QUY ĐỊNH VỀ PHÒNG CHÁY, CHỮA CHÁY NHẰM BẢO ĐẢM QUYỀN CON NGƯỜI

NGUYỄN THỊ THANH THỦY*

*Bài viết phân tích, khái quát kết quả đạt được trong công tác phòng ngừa tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy tại Việt Nam, từ đó, làm rõ mối liên hệ giữa hiệu quả phòng ngừa tội phạm với việc thực thi quyền con người, đặc biệt là các quyền cơ bản, như quyền sống, quyền được bảo vệ sức khỏe và tài sản. Đồng thời, trên cơ sở chỉ ra những tồn tại, nguyên nhân chủ yếu của tình hình vi phạm, tác giả đã đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu lực, hiệu quả phòng ngừa, góp phần bảo đảm tốt hơn quyền con người trong điều kiện phát triển kinh tế - xã hội hiện nay.*

*Từ khóa:* *Quyền con người; phòng ngừa; tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy.*

*This article analyzes and summarizes the results achieved in preventing violations of fire prevention and fighting regulations in Vietnam. It clarifies the relationship between the effectiveness of such prevention efforts and the protection of human rights, especially fundamental rights such as the right to life, the right to protection of health and property. Based on an assessment of existing shortcomings and root causes of these violations, the author proposes several solutions to enhance the effectiveness and efficiency of prevention measures, thereby contributing to better protection of human rights in the context of the country's current socio-economic development.*

*Keywords:* *Human rights; prevention; criminal violations of fire prevention and fighting regulations.*

NGÀY NHẬN: 08/3/2025 NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 20/6/2025 NGÀY DUYỆT: 16/7/2025

DOI: https://doi.org/10.59394/qlnn.354.2025.1228

## 1. Đặt vấn đề

Quyền con người được hiểu và định nghĩa dưới nhiều góc độ khác nhau nhưng tựu chung lại, đó là những nhu cầu, lợi ích tự nhiên, vốn có của con người được ghi nhận và bảo vệ trong pháp luật quốc gia và các thỏa thuận pháp lý quốc tế[1]. *Hiến pháp nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam* đã khẳng định và bảo đảm đầy đủ các quyền con người, trong đó có quyền sống, quyền được bảo hộ về sức khỏe và tài sản, những quyền cơ bản, thiết yếu nhất của con người. Đại hội XIII của Đảng tiếp tục khẳng định: "nguồn lực con người là quan trọng nhất"[2], theo đó, bảo đảm quyền con người được xác định là trọng tâm trong định hướng phát triển đất nước giai đoạn 2021 - 2030, đặt trong khái niệm rộng hơn là "an ninh con người".

* *TS, Trường Đại học Phòng cháy, chữa cháy*

Tuy nhiên, trong quá trình phát triển kinh tế - xã hội, đặc biệt là đô thị hóa nhanh, công nghiệp hóa và gia tăng mật độ dân cư, tình trạng vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy ngày càng diễn biến phức tạp và trở thành một yếu tố đe dọa nghiêm trọng đến quyền sống, quyền được bảo hộ về sức khỏe và tài sản của người dân. Phòng cháy, chữa cháy không chỉ là yêu cầu kỹ thuật mà còn là vấn đề xã hội gắn liền với nhiệm vụ bảo đảm quyền con người trong thực tiễn phát triển bền vững.

Việc phòng ngừa tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy cần được xác định là nhiệm vụ của cả hệ thống chính trị, trong đó Đảng giữ vai trò lãnh đạo, Quốc hội là cơ quan lập pháp, Chính phủ tổ chức thực thi pháp luật, với lực lượng Công an nhân dân làm nòng cốt và sự tham gia tích cực của các cơ quan, tổ chức, đơn vị, hộ gia đình và người dân. Trên cơ sở đó, cần nhận diện đầy đủ nguyên nhân và điều kiện của các vi phạm trong lĩnh vực phòng cháy, chữa cháy, từ đó, đề xuất các giải pháp phòng ngừa toàn diện, hiệu quả, góp phần bảo đảm thực thi tối ưu các quyền con người.

## 2. Thực trạng phòng ngừa vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy

Theo thống kê của Cục Thống kê tội phạm và Công nghệ thông tin, Viện kiểm sát nhân dân tối cao, giai đoạn 2014 - 2023, Công an nhân dân đã khởi tố 315 vụ án và 276 bị can phạm tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy. Thông qua kết luận điều tra của cơ quan điều tra Công an nhân dân, Viện kiểm sát nhân dân đã đề nghị truy tố 124 vụ với 177 bị can. Trên cơ sở đề nghị truy tố của Viện kiểm sát nhân dân, Tòa án nhân dân đã xét xử 114 vụ với 158 bị cáo phạm tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy[3], trung bình mỗi năm, Tòa án nhân dân các cấp xét xử 11,4 vụ với 15,8 bị cáo phạm tội này. Trong 10 năm qua, các vụ án vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy đã làm chết 669 người, chiếm 70,89% số người chết trong vụ cháy, bị thương 636 người, chiếm 39,92% số người bị thương trong vụ cháy và thiệt hại về tài sản 7.550,92 tỷ, chiếm 65,03% thiệt hại về tài sản do cháy gây ra...[4]. Đây là những con số đau lòng và đặt ra yêu cầu bảo đảm an toàn phòng cháy, chữa cháy, trong đó phòng ngừa tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy là nội dung trung tâm, gốc rễ của việc bảo đảm quyền con người trong phòng cháy, chữa cháy.

Nhằm bảo đảm quyền con người trong phòng ngừa tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy, Công an nhân dân đã tích cực thực hiện biện pháp vận động quần chúng phòng ngừa tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy; giải quyết đơn thư khiếu nại, kiến nghị về phòng cháy, chữa cháy; giải quyết tố giác, tin báo tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy. Đặc biệt, trong năm 2024, Công an thành phố Hà Nội và TP. Hồ Chí Minh đã thành lập Trung tâm giáo dục cộng đồng về phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ với mục đích định hướng lâu dài và nâng cao kiến thức phòng cháy, đào tạo, tập huấn, trang bị kỹ năng chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ cho Nhân dân, nhất là cho các thanh, thiếu niên. Qua đó, giúp người dân chủ động, tích cực trong việc bảo đảm an toàn phòng cháy, chữa cháy, làm tiền đề phòng ngừa tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy.

## 3. Những tồn tại, hạn chế và nguyên nhân

Mặc dù công tác phòng cháy, chữa cháy đã có nhiều chuyển biến tích cực nhưng trên thực tế vẫn còn tồn tại nhiều hạn chế đáng lo ngại, đặc biệt là trong việc phòng ngừa các hành vi vi phạm quy định của pháp luật về phòng cháy, chữa cháy.

*Thứ nhất,* việc áp dụng các biện pháp phòng ngừa xã hội, như: biện pháp pháp

luật, biện pháp kinh tế, biện pháp tổ chức - quản lý, biện pháp giáo dục - tư tưởng tuy đã được triển khai rộng rãi nhưng còn mang tính hình thức, dàn trải và thiếu chiều sâu. Công tác tuyên truyền, vận động xây dựng phong trào toàn dân tham gia phòng cháy, chữa cháy chưa thật sự phù hợp với từng nhóm đối tượng, chưa tác động mạnh mẽ đến nhận thức và hành động của người dân. Phần lớn người dân chưa chủ động rà soát, khắc phục các nguy cơ mất an toàn về phòng cháy, chữa cháy trong hộ gia đình, nơi làm việc; việc tham gia giám sát, phát hiện và tố giác các vi phạm còn hạn chế.

*Thứ hai,* tình trạng các cơ sở không đủ điều kiện an toàn về phòng cháy, chữa cháy nhưng vẫn hoạt động đang diễn ra phổ biến, trong khi hệ thống kiểm tra, giám sát và xử lý chưa thật sự hiệu quả. Tính đến tháng 01/2024, cả nước còn gần 8.000 công trình chưa được nghiệm thu về phòng cháy, chữa cháy nhưng đã đưa vào sử dụng, gây nguy cơ rất lớn về cháy, nổ[5].

*Thứ ba,* các yếu tố khách quan, như: tốc độ đô thị hóa nhanh, hạ tầng chưa đồng bộ, nhiều công trình xuống cấp, lạc hậu, xây dựng không theo tiêu chuẩn về phòng cháy, chữa cháy. Bên cạnh đó, các loại hình nhà ở biến tướng, như: nhà ở riêng lẻ được cải tạo thành nhiều căn hộ nhỏ (chung cư mini), nhà trọ, nhà ở kết hợp sản xuất - kinh doanh chưa được pháp luật điều chỉnh rõ ràng gây khó khăn trong công tác quản lý nhà nước về phòng cháy, chữa cháy.

*Thứ tư,* nhận thức và trách nhiệm của một bộ phận cấp ủy, chính quyền địa phương, người đứng đầu các cơ quan, tổ chức đối với công tác phòng cháy, chữa cháy còn chưa cao. Cán bộ làm công tác tuyên truyền tại một số địa phương chưa được đào tạo bài bản, thiếu chuyên môn, nghiệp vụ, ảnh hưởng đến hiệu quả triển khai các biện pháp giáo dục - tuyên truyền pháp luật.

Dưới góc độ tội phạm học, nguyên nhân và điều kiện dẫn đến tình hình tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy do nhiều yếu tố đến từ các lĩnh vực khác nhau, cụ thể:

*(1) Lĩnh vực chính trị - tư tưởng:* nhận thức của một bộ phận lãnh đạo, cán bộ và người dân còn hạn chế, chưa gắn kết chặt chẽ giữa phát triển kinh tế với bảo đảm an toàn về phòng cháy, chữa cháy.

*(2) Lĩnh vực tổ chức - quản lý:* hệ thống pháp luật về phòng cháy, chữa cháy còn thiếu, chưa đồng bộ; công tác chỉ đạo, điều hành còn nhiều bất cập; các biện pháp phòng ngừa xã hội và nghiệp vụ chưa được triển khai toàn diện, sâu sát.

*(3) Lĩnh vực kinh tế - xã hội:* tâm lý chủ quan, coi nhẹ công tác phòng cháy, chữa cháy vẫn còn phổ biến ở nhiều cơ sở sản xuất - kinh doanh và hộ gia đình; thiếu trang thiết bị, phương tiện chữa cháy tại chỗ; kỹ năng xử lý tình huống cháy nổ của người dân còn yếu; nhiều vi phạm đã bị xử phạt hành chính nhưng không được khắc phục triệt để.

*(4) Lĩnh vực văn hóa - giáo dục:* ý thức chấp hành pháp luật và kiến thức về phòng cháy, chữa cháy trong cộng đồng dân cư còn thấp; nhiều người chưa được trang bị đầy đủ kỹ năng, phương pháp phòng và chữa cháy tại chỗ.

Bảo đảm quyền con người trong lĩnh vực này không chỉ dừng ở việc bảo vệ quyền sống, sức khỏe, tài sản mà còn bao gồm cả quyền tham gia quản lý nhà nước và xã hội. Do đó, nâng cao hiệu quả phòng ngừa tội phạm vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy chính là góp phần bảo vệ thực chất quyền con người trong bối cảnh phát triển hiện nay.

**3. Một số giải pháp cụ thể**

*Thứ nhất,* hoàn thiện hệ thống văn bản quy phạm pháp luật. Trong đó, bổ sung quy định về một số loại hình công trình thường xảy ra cháy, vụ án vi phạm quy định về phòng

cháy, chữa cháy; các thông tư, tiêu chuẩn, quy chuẩn trong lĩnh vực phòng cháy, chữa cháy; phối hợp với các đơn vị chức năng của các bộ, ngành, cơ quan liên quan rà soát, sửa đổi, bổ sung ban hành mới các quy chuẩn, tiêu chuẩn quốc gia về phòng cháy, chữa cháy bảo đảm đầy đủ, chặt chẽ, phù hợp với tình hình phát triển kinh tế - xã hội.

Kiến nghị Chính phủ chỉ đạo Tập đoàn Điện lực Việt Nam có lộ trình rà soát hệ thống điện, ngoài điện dùng trong sản xuất còn phải chú ý đến hệ thống điện trong sinh hoạt đối với nhà dân và thiết lập về thời hạn sử dụng hệ thống điện trong sinh hoạt của Nhân dân để yêu cầu thay mới. Bởi tại nhà dân, thông thường mỗi năm sẽ tăng các thiết bị sử dụng điện trong khi hệ thống điện được lắp đặt từ khi xây dựng nhà ở không có sự thay đổi. Điều này dẫn đến số vụ cháy nói chung, vụ án vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy do điện chiếm tỷ lệ cao nhất. Bên cạnh đó, có các phương án tháo gỡ vướng mắc, khó khăn cho các công trình chưa được nghiệm thu về phòng cháy, chữa cháy nhưng đã đưa vào sử dụng trước năm 2001.

*Thứ hai,* cần áp dụng các biện pháp phòng ngừa xã hội có tính chiều sâu. Thông qua việc tiếp tục đẩy mạnh tuyên truyền, giáo dục, phổ biến pháp luật, kiến thức, kỹ năng về phòng cháy, chữa cháy đến người dân nhằm tạo sự chuyển biến mạnh mẽ và sâu sắc về nhận thức và hành động của người dân trong bảo đảm an toàn phòng cháy, chữa cháy, qua đó, phòng ngừa tình hình tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy. Song song với đó, nhân rộng điển hình tiên tiến "Tổ liên gia an toàn phòng cháy, chữa cháy" và "Điểm chữa cháy công cộng" để phát huy hiệu quả công tác bảo đảm an toàn phòng cháy, chữa cháy tại khu dân cư nhằm huy động sự tham gia đông đảo của quần chúng nhân dân vào phong trào toàn dân tham gia phòng cháy, chữa cháy ở cơ sở rộng khắp, chất lượng, hiệu quả. Trong đó, đặc biệt chú trọng các hình thức tuyên truyền mang tính thiết thực, hiệu quả, như: "Sổ tay phòng, chống tội phạm, vi phạm pháp luật, phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ"; "Trung tâm giáo dục cộng đồng về phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ" (Công an thành phố Hà Nội, Công an TP. Hồ Chí Minh)... Đối với các cơ sở giáo dục, thực hiện có hiệu quả Thông tư số 06/2022/TT-BGDĐT ngày 11/5/2022 của Bộ Giáo dục và Đào tạo hướng dẫn trang bị kiến thức, kỹ năng về phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ cho học sinh, sinh viên trong các cơ sở giáo dục. Thông qua việc tổ chức cho cán bộ, giáo viên, sinh viên nghiên cứu, thảo luận các văn bản hướng dẫn, xây dựng kế hoạch triển khai thực hiện công tác xây dựng trường học an toàn, phòng, chống cháy phù hợp với điều kiện thực tế; nâng cao ý thức trách nhiệm của mỗi cá nhân trong công tác phòng ngừa cháy, nổ tại nơi làm việc, học tập nhằm hạn chế thấp nhất nguy cơ cháy, nổ, gây thiệt hại nghiêm trọng về người và tài sản.

*Thứ ba,* áp dụng biện pháp phòng ngừa nghiệp vụ có hiệu quả, đáp ứng yêu cầu trong tình hình mới, trong đó:

(1) Tăng cường đào tạo, bồi dưỡng cán bộ thực hiện nhiệm vụ phòng ngừa tình hình tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy thông qua các lớp tập huấn chuyên sâu về nghiệp vụ điều tra, nghiệp vụ thực hành quyền công tố và kiểm sát hình sự, nghiệp vụ xét xử tội phạm về trật tự xã hội (trong đó có điều tra tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy); tổ chức các chuyên đề chuyên sâu nghiên cứu về hành vi thực hiện tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy và kết quả của việc vận dụng đó trong thực tiễn phòng ngừa đối với tội phạm này. Nội dung chương trình tập huấn được xây dựng trên cơ sở tổng kết, rút kinh nghiệm từ thực tiễn hoạt động điều tra, phòng ngừa tội phạm về trật

tự xã hội, tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy; cần đánh giá những ưu điểm và những tồn tại, thiếu sót của công tác đó do cán bộ Công an nhân dân, Kiểm sát viên, Kiểm tra viên, Thẩm phán tiến hành. Trong đó, đặc biệt đánh giá về ý nghĩa, vai trò của việc vận dụng những kiến thức khi xác định hành vi thực hiện tội phạm với thực tiễn phòng ngừa tình hình tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy; những khó khăn, vướng mắc, tồn tại, thiếu sót của hoạt động phòng cháy, chữa cháy của cán bộ Công an nhân dân. Đặc biệt chú ý đến việc bố trí, sử dụng cán bộ một cách khoa học, hiệu quả.

(2) Đẩy mạnh hoạt động điều tra, truy tố, xét xử các vụ án vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy; xử lý vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy. Trong quá trình điều tra cần chú ý phối hợp với các lực lượng khác, như: cơ quan thanh tra, đại diện của cơ quan, tổ chức, doanh nghiệp... nơi xảy ra cháy, người bị hại, nghiên cứu các báo cáo thống kê tài sản ở nơi xảy ra vụ cháy còn lưu giữ tại các cơ quan, đơn vị để xác định tính chất, mức độ thiệt hại. Đây là căn cứ rất quan trọng, quyết định đến việc có hay không khởi tố vụ án hình sự tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy và cụ thể hóa trách nhiệm hình sự của người thực hiện hành vi phạm tội.

(3) Tăng cường rà soát, nắm thông tin về các cơ sở thuộc diện quản lý nhà nước về phòng cháy, chữa cháy; nâng cao hiệu quả công tác thẩm duyệt, nghiệm thu, kiểm định về phòng cháy, chữa cháy; bảo đảm cấp phép vận chuyển chất, hàng hóa có nguy hiểm về cháy, nổ.

(4) Nâng cao hiệu quả quan hệ phối hợp giữa các chủ thể thực hiện nhiệm vụ phòng ngừa tình hình tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy. Đặc biệt, phối hợp với lực lượng kỹ thuật hình sự, hội đồng định giá tài sản để trưng cầu giám định dấu vết cháy, khám nghiệm tử thi (nếu có người chết), định giá tài sản.

## 4. Kết luận

Phòng ngừa tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy nhằm bảo đảm quyền con người là yêu cầu tất yếu của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam. Việc phòng ngừa tội phạm này cần sự chung tay vào cuộc của cả hệ thống chính trị nhằm bảo đảm quyền sống, quyền được bảo hộ về sức khỏe, tài sản và quyền được tham gia quản lý nhà nước, quản lý xã hội của người dân; góp phần phục vụ sự nghiệp phát triển kinh tế - xã hội đất nước, thực hiện thành công khát vọng dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh❐

---

*Chú thích:*

1. Nguyễn Đăng Dung, Vũ Công Giao, Lã Khánh Tùng (2009). *Giáo trình Lý luận và pháp luật về quyền con người.* H. NXB Đại học Quốc gia, tr. 38.

2. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII. Tập II.* H. NXB Chính trị quốc gia Sự thật, tr. 325.

3. Cục Thống kê tội phạm và Công nghệ thông tin, Viện kiểm sát nhân dân tối cao (2024). *Thống kê tình hình tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy giai đoạn 2014 - 2023.* Hà Nội.

4. Văn phòng Bộ Công an (2024). *Thống kê thiệt hại do tình hình tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy gây ra giai đoạn 2014 - 2023,* Hà Nội.

5. *Hơn 8.000 công trình chưa nghiệm thu phòng cháy, chữa cháy nhưng vẫn hoạt động.* https://thanhnien.vn, ngày 05/6/2023.

*Tài liệu tham khảo:*

1. Chính phủ (2017). *Nghị định số 83/2017/NĐ-CP quy định về công tác cứu nạn, cứu hộ của lực lượng phòng cháy và chữa cháy.*

2. Quốc hội (2024). *Luật Phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ* năm 2024.

3. *Phòng ngừa tình hình tội vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy cho công trình cao tầng.* https://danchuphapluat.vn, ngày 30/9/2023.